

Recenzja Pracy Doktorskiej
mgr. Magdaleny Kleszyńskiej
pt. „Subiektywne rozważania o roli intuicji w tworzeniu
rzeźby miękkiej (tkaniny unikatowej)”
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie - sztuki piękne,
wszczętym przez Radę Wydziału Rzeźby i Działań Przestrzennych
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu dnia 11 czerwca 2015 r.

Magdalena Kleszyńska urodziła się w 1985 r. w Szczecinku. W 2005 roku ukończyła Liceum Plastyczne w Koszalinie – kierunek Tkanina Artystyczna. W 2010 roku ukończyła studia na Wydziale Edukacji Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych (UAP) w Poznaniu. Studiowała także na Wydziale Malarstwa UAP. W latach 2011/2012 pracowała jako wolontariuszka w II Pracowni Malarstwa na Wydziale Edukacji Artystycznej UAP w Poznaniu. Od 2013 r. pracuje na etacie asystenta w ww. Pracowni.

Kandydatka przedstawiła dokumentację dorobku twórczego, aktywności wystawienniczej oraz aktywności w zakresie spraw organizacyjnych i dydaktycznych.

Magdalena Kleszyńska zrealizowała cztery wystawy indywidualne (w Bratysławie, Lesznie, Bydgoszczy). Wzięła udział w 29 wystawach zbiorowych. Wielokrotnie brała udział w ważnych wystawach o zasięgu międzynarodowym oraz ogólnopolskim, takich jak: Triennale Tkaniny Artystycznej (dwukrotnie), Międzynarodowe Triennale Tkaniny, Międzynarodowe Biennale Współczesnej Tkaniny Artystycznej, Międzynarodowe Biennale Tkaniny Artystycznej, Międzynarodowa Wystawa Tkaniny Artystycznej, Międzynarodowa Wystawa Miniatury Tkackiej (dwukrotnie), V Międzynarodowy Konkurs Rysunku we Wrocławiu, 12 Ogólnopolska Wystawa Tkaniny Unikatowej (Łódź)).

Kandydatka przedstawiła także wykaz udziału w przyszłych, planowanych wystawach zbiorowych i indywidualnych.

Za swoją twórczość w dziedzinie tkaniny kandydatka otrzymała trzy nagrody oraz jedną nominację do nagrody: (III miejsce na 10 Międzynarodowym Biennale Współczesnej Tkaniny Artystycznej , *Scythia 10*, Kherson, na Ukrainie, 2014; Nagroda Instytutu Polskiego w III Triennale Tkaniny Artystycznej *Without borders* w Bratysławie, 2012/2013; Nagroda Jury w 16 Międzynarodowej Wystawie Miniatury Tkackiej *Textile over Gold* w Bratysławie, 2014; 12 Ogólnopolska Wystawa Tkaniny Unikatowej, Łódź 2013 – nominacja do nagrody).

W ciągu pięciu lat (2012 - 2015) Magdalena Kleszyńska prowadziła warsztaty plastyczne m.in. w Galerii MBWA w Lesznie, Galerii Miejskiej Arsenał w Poznaniu, a także na Wydziale Biologii UAM w Poznaniu. Uczestniczyła w organizacji wykładu *Koncepcja płci kulturowej* dr Piotra Bernatowicza (UAP, Poznań), a także współpracowała z dr Sanią Rammer przy tworzeniu cyklu wystaw prac studentów i absolwentów UAP.

Priorytetem aktywności wystawienniczej Magdaleny Kleszyńskiej jest udział w cyklicznych wystawach tkaniny o zasięgu międzynarodowym i ogólnopolskim (biennale, triennale). Od momentu ukończenia studiów kandydatka regularnie uczestniczy w wystawach dotyczących wybranej przez nią dyscypliny artystycznej. Jej prace zostały kilkakrotnie nagrodzone.

Uczestniczenie w organizowaniu warsztatów plastycznych, wystaw prac studentów i absolwentów UAP oraz wykładów, świadczy o jej zaangażowaniu.

Ocena opisu rozprawy doktorskiej

Praca opisowa złożona jest z trzech rozdziałów. W pierwszym rozdziale autorka w zwięzły sposób określa główną problematykę rozprawy. Autorka deklaruje cztery źródła twórczej inspiracji. Są to: teoria intuicjonizmu Bergsona, teoria psychologii (nieświadomości zbiorowej) CG Junga, historia kultury (z zaakcentowaniem myślenia symbolicznego i archetypicznego) oraz historia sztuki, zawężona do historii współczesnej tkaniny artystycznej (obiektów miękkich).

W drugim rozdziale autorka przedstawia teorię intuicjonizmu. Bazuje na opracowaniu przedstawionym przez francuskiego filozofa H. Bergsona oraz na własnej interpretacji tego pojęcia. Intuicją twórczą nazywa stan pozarozumowy, dzięki któremu artysta rozpoznaje świat, interpretując go według własnych wyobrażeń o nim. W podsumowaniu podrozdziału autorka stwierdza, że: intuicja ma kierować wyobraźnią artysty i umożliwić przedstawienie prawdziwej istoty rozpatrywanego przez twórcę zjawiska. Według Bergsona, artysta wizualny może przedintelektualnie (dzięki intuicji) rozpoznać i wydobyć rdzeń zagadnienia, które rozpatruje. Twórca posługując się intuicją i wyobraźnią w połączeniu z intelektem oraz wolą wykonawczą może zmaterializować zjawisko, używając symboli. Następnie autorka przybliżyła pojęcie „nieświadomości zbiorowej”. Opiera się na teoriach CG Junga. Szuka podobieństw w teoriach Junga i Bergsona. W swoich rozważaniach uznaje za niezwykle istotny termin nieświadomości zbiorowej, odnoszący się do zbioru doświadczeń ludzi, jako gatunku, wbudowanych w dziedziczną strukturę mózgu, które pojawiają się w postaci zjawisk zwanych archetypami. Nieświadomość zbiorowa jest, według Junga, ofiarowana każdemu człowiekowi. Ma charakter ponadczasowy i ponadosobisty. Niezależnie od różnic kulturowych i społecznych, zbiór wszystkich danych, do których sięga nieświadomość, pozostaje spójny dla całej rasy ludzkiej. Według Junga proces twórczy polega na „ożywianiu odwiecznych praobrazów”. Autorka zgadza się z Jungiem, że ilość przedstawianych przez artystę tematów, kluczowych motywów, jest ograniczona. Zauważa, że artysta tworząc dzieło, posługuje się zmaterializowanymi odpowiednikami idei/zagadnienia - symbolami. Autorka uważa, że czerpanie z nieświadomości, podczas pracy artystycznej, jest istotnym czynnikiem:

(...) „Budowanie (przez artystów) konkretnych form, układów, w dużej mierze może nawiązywać do już wpisanych w nas - naszą świadomość, pewnych kodów. Archetypy i symbole stają się wobec tego podstawowymi elementami składowymi prac.” (...)

Archetypy i symbole same w sobie gromadzą wszelkie możliwe dane i stają się wobec tego niewyczłepalnym źródłem zagadnień poruszanych w twórczości.”

Podsumowując podrozdział autorka zdecydowanie stwierdza, że: (...) „artyści posługują się

intuicją i czerpią z nieświadomości zbiorowej”.

W kolejnym punkcie rozdziału autorka rozpatruje problem myślenia symbolicznego, opierając się m.in. na „Traktacie o historii religii” Mircea Eliade. Następnie opisuje wybrany przez siebie prawzór Axis mundi. Uznaje go za jeden z najistotniejszych, najbardziej pełnych i wielowątkowych symboli.

W kolejnej części rozdziału dysertacji kandydatka przybliża pojęcie rzeźby miękkiej. (Z uwagi na zbyt szeroki zakres) pomija wielowiekową tradycję, która stworzyła fundamenty do powstania tkaniny przestrzennej. Opierając się na licznych materiałach źródłowych, autorka stwierdza, że inicjatorami zmian dotyczących rozszerzenia reguł budowania tkaniny byli głównie polscy artyści. W związku z tym koncentruje się ona na historii tkaniny w powojennej Polsce. Siega do opracowań prof. Ireny Huml. Pokazuje tło historyczne i przeobrażanie się pracowni tkaniny w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie począwszy od lat pięćdziesiątych XX wieku. Następnie opisuje pierwsze spektakularne wystawy oraz prace wybranych artystów.

W trzecim rozdziale autorka zajmuje się analizą własnych prac. Opisuje wcześniejszy cykl prac inspirowanych formą i symboliką kamienia („Kamienie”, „Czarne kamienie”).

Tajemnica zawarta w tym prostym wytworze natury nasuwa pytanie: co kryje się wewnątrz? Pytanie to dotyczy sfery fizycznej oraz symbolicznej. Następnie kandydatka opisuje pracę „Totemy”, będącą inspiracją pracy wykonanej w ramach rozprawy doktorskiej. Zamyśl artystyczny polegał na przedstawieniu szeroko pojętego zagadnienia łączności w odniesieniu do symbolu Axis mundi / osi świata.

Autorka analizuje wybrany przez siebie motyw drzewa. Podkreśla jego wieloznaczność: symbol cykliczności życia, znacznik centrum świata a także symbol łączności. Praca plastyczna odnosi się w dużej mierze do problemu łączności. Kandydatka zwraca uwagę na współczesną tendencję zaniku komunikacji indywidualnej przy jednoczesnym wzroście komunikacji na poziomie przekazu informacji. Autorka odrzuca formę całego drzewa, koncentruje się na ukazaniu jego fragmentu (pnia), aby w ten sposób nawiązać do problemu postępującego zaniku komunikacji. Ukazanie okaleczonego fragmentu drzewa i przywołanie obrazu spalonego lasu, ilustruje w sposób symboliczny problem utraty łączności. Utrata łączności wiąże się z utratą ciągłości, cykliczności i życia. Koncepcja Magdaleny Kleszyńskiej porusza problem, który jest także zawarty w projekcie *Arborealnej Architektury* Magdaleny Abakanowicz. Ekologiczne miasto, złożone z drzew-domów, wpisuje się w szeroko pojętą symbolikę Axis mundi.

Ocena pracy plastycznej

Kandydatka przedstawiła portfolio zawierające fotografie prac wraz z opisem oraz propozycję różnych wariantów ekspozycji. Praca artystyczna jest złożona z obiektów oraz kolaży inspirowanych symboliką lasu oraz kamienia. Autorka omawia zagadnienie w pracy będącej opisem rozprawy doktorskiej. Wyjaśnia znaczenie symbolu Axis mundi - *drzewo osi świata*, jako łącznika pomiędzy niebem a ziemią. Zwraca uwagę na dwojakie znaczenie symboliki lasu. Pierwsze jest kojarzone z płodnością, żeńską naturą i bezpieczeństwem, drugie odnosi się do nieznanego, niebezpieczeństwa i grozy. Autorka zauważa, że symbol drzewa jest chętnie wykorzystywany przez artystów. Następnie w podobny sposób analizuje motyw kamienia. Siega do przykładów prac twórców tkaniny współczesnej. Porównując różne prace artystów działających w obszarze tkaniny unikatowej, dochodzi do wniosku, że twórcy uzyskują zbieżne rozwiązania. Autorka zadaje sobie pytanie, dlaczego tak się dzieje, pomimo istotnych różnic kulturowych, społecznych, geograficznych, czy wieku twórców.

Punktem wyjścia do powstania omawianych prac były „Totemy”, obiekty spalone, zepsute (prezentowane na 15 Międzynarodowym Triennale Tkaniny w Łodzi). Jako pracę plastyczną, stanowiącą istotną część rozprawy doktorskiej, autorka przedstawiła zbiór form przestrzennych, wykonanych w technice tkaniny. Źródłem inspiracji są: las, drzewo, kamień - ponadczasowe symbole, archetypy. Las Magdaleny Kleszyńskiej jest zdegradowany. Pozbawione koron, ciemne kikuty ewokują atmosferę cmentarza. Jednym z artystów, podejmujących w swojej twórczości temat degradacji pejzażu jest Anselm Kiefer. W tym miejscu, chciałabym zacytować fragment tekstu Agaty Stronciwilk „Ciężar ołowiu” (Kwartalnik Kulturalny Opcje), dotyczącego monograficznej wystawy Anselma Kiefera w paryskim Centre Pompidou (“Anselm Kiefer”, kurator: Jean-Michel Bouhours, Centre Pompidou, 16.12.2015–18.04.2016.)

(...), Zdegradowany pejzaż jest wielokrotnie podejmowanym tematem w malarstwie Anselma Kiefera. Jest zawsze pozbawiony życia, naznaczony piętnem ludzkiej obecności. Twórca ukazując świat w ruinie, pokazuje także „zrujnowaną” przyrodę. Temat zniszczonej, spalonej przestrzeni pojawia się chociażby w obrazie „Maikäfer flieg!” („Chrabąszczu leć!”) z 1974 roku. Na pierwszym planie znajdują się połacie spopielonej ziemi, w tle widzimy jeszcze tłące się pożary. Ciemna, przytłaczająca kolorystyka potęguje posępny nastrój obrazu. (...) W jednym z obrazów - „Malen” („Malować”) z 1974 roku - na zwęgloną ziemię spada obfity deszcz, zwiastujący nadzieję na odrodzenie. Nad całością pejzażu widnieje paleta z tytułowym napisem. Kiefer zadaje tym samym pytanie o powinność i rolę artysty w świecie dotkniętym zagładą. Z drugiej strony pojawia się tutaj ważny dla niego motyw cykliczności życia i obumierania.”

Pracę Magdaleny Kleszyńskiej charakteryzuje zróżnicowanie wielkości form. Całość, w zależności od koncepcji aranżacyjnej, anektuje duży obszar o długości 6 m, szerokości 3 m i wysokości 1,4 m. Autorka do realizacji użyła różnych materiałów, takich jak: wełna, sznurek bawełniany, drewno, farba akrylowa, wykładzina. Wykorzystała metalową konstrukcję. Po bliższym przyjrzeniu się instalacji, dostrzegamy ogrom pracy włożonej w realizację części składowych. Autorka zastosowała kilka technik, m.in. tkanie i szydełkowanie. W zależności od użytej techniki, autorka uzyskała odmienną fakturę poszczególnych elementów. Praca jest monochromatyczna. Przeważającym kolorem jest czerń. Nie jest to jednak jeden rodzaj czerni. Składają się na nią: chłodna czerń, odcienie ciemnej szarości i indygo. Ascetyczność koloru podkreśla i uwydatnia formę instalacji. Czerń niemal w każdej kulturze ma inne, często odległe znaczenie. W historii kultury europejskiej czerń, jako przeciwieństwo światła, symbolizowała wartości negatywne. Kojarzona jest z religijnością, żałobą i śmiercią. Symbolizuje także władzę, tajemniczość, seksualność. W dzisiejszych czasach stała się kolorem elegancji, luksusu i wyrafinowania. Patrząc na całość aranżacji Magdaleny Kleszyńskiej odnoszę wrażenie jednorodności i naturalności. Jednocześnie instalacja ma charakter mroczny. Zawiera pierwiastek tajemniczości i melancholii. Myślę, że niezwykle wyrafinowanym zabiegiem było celowe zastosowanie czarnego, matowego koloru, który pochłania światło i koncentruje uwagę na kształcie obiektu.

Poza instalacją przestrzenną, kandydatka zrealizowała cykl 26 interesujących kolaży, będących dwuwymiarowym dopełnieniem prac rzeźbiarskich. Fragmenty zdjęć, taśma, kalkotext, sznurek, to materiały, które zostały użyte do realizacji tych prac. Są one dopełnieniem ascetycznej linearności rysunku autorki. Dodatkowym elementem jest

różnorodność fakturowa, niejednorodność struktur użytych materiałów. Kompozycje są zdyscyplinowane zarówno w formie, jak kolorze. Nagromadzenie wertykalnych, wydłużonych, trapezowatych i prostokątnych kształtów, kontrastuje z pozostałymi elementami. Gdzieś tam pojawiają się także formy okrągłe, sugerujące przekrój. Rozmieszczenie form w kompozycjach, odległości pomiędzy nimi, a także zastosowanie różnic walorowych pociętych fragmentów zdjęć (użytych do realizacji), wszystko to wpływa na pogłębienie wrażenia trójwymiarowości i dynamikę prac. Kolaże, w przeciwieństwie do instalacji, są jasne. Istotnym elementem kompozycji jest problem światła i cienia. W tych oszczędnych i syntetycznych pracach, pojawiają się w niewielkiej ilości kolory: biel, écru, czerń, szarość, kolor szarobłękitny, indygo, a nawet ugier. Patrząc na kolaże, odnoszę wrażenie, że autorka, (będąca absolwentką poznańskiego Uniwersytetu Artystycznego), poprzez realizację tych dwuwymiarowych prac, odnosi się pośrednio do twórczości Jana Berdyszaka. Wspólnym *mianownikiem* jest koncentracja na problemie percepcji przestrzeni, złożonej z elementów prześwietlonych, przejrzystych, odbijających światło zderzonych z cieniem i ciemnością.

Konkluzja

Magdalena Kleszyńska stworzyła pracę artystyczną o znaczeniu wielowymiarowym. Realizacja wpisuje się zarówno w kontekst ekologiczny, jak i społeczny oraz kulturowy. Wypełniona całym arsenałem symboliki, pozostaje dziełem współczesnym i oryginalnym. Forma pracy oraz zawarty w niej przekaz mają wymiar uniwersalny. Są rezultatem poszukiwań autorki i potwierdzeniem istotnej roli intuicji w procesie kreowania dzieła sztuki.

Podsumowanie

Magdalena Kleszyńska zrealizowała oryginalną aranżację plastyczną, posługując się techniką tkaniny unikatowej oraz kolażu, rysunku i grafiki. Opis rozprawy doktorskiej zatytułowany: „Subiektywne rozważania o roli intuicji w tworzeniu rzeźby miękkiej (tkaniny unikatowej)” jest, w mojej opinii, wnikliwą analizą przedstawionego zagadnienia. Kandydatka przedstawiła dokumentację dorobku twórczego, aktywności wystawienniczej oraz aktywności w zakresie spraw organizacyjnych i dydaktycznych.

Wysoko oceniam oryginalność przedstawionej pracy artystycznej. Część opisową uznaję za wartościową, starannie napisaną, ukazującą temat w szerokim kontekście, zawierającą bogate opracowanie bibliograficzne. Wysoko oceniam dotychczasowy dorobek twórczy i wystawienniczy kandydatki.

Po zapoznaniu się z pracą oraz opisem rozprawy doktorskiej pt. „Subiektywne rozważania o roli intuicji w tworzeniu rzeźby miękkiej (tkaniny unikatowej)”, a także z dorobkiem artystycznym, stwierdzam, że mgr Magdalena Kleszyńska posiada wszelkie umiejętności do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej. Jej praca doktorska spełnia warunki określone w Art. 13 pkt.1 Ustawy o stopniach i tytułach naukowych w zakresie sztuki, co w pełni uzasadnia nadanie przez Radę Wydziału Rzeźby i Działań Przestrzennych Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie - sztuki piękne.

Dominika Krechowicz

Dominika Krechowicz